

IZARBELAK (PLANETAK)

Gure etxea dogun lurretik urten ezkerro, lenengo auzoa izarbelak (Planetak) eta albo-izarrak (sateliteak) doguz.

Geien argi egiten dauskuenak eguzkia ta illargia dira, eta onein urrengo Benus izarbela: Gozeko Izarra.

Marte izarbel gorria arrigarri jaku eta asko idatzi da oneri begira, bizia bertan ete dagon zalantzak dagoz. Gaur beietzera dago jentea.

Jupiter eta onen albo-izarrak edo sateliteak eguzki-inguru bereizi bat dirala dirudi.

Saturno bere eleztunakaz, zeruen edertasuna agertzeko bidea da.

Merkurio, Urano eta Pluton igeskariak jakuz.

Errez jakiten da gauetan bakoitxa zein dan eta non dagon, leku ezbaridinetan egoten diralako eta dizdiz'ik ez daukelako.

Izarrak argia euren dabe, izarbelak eguzkitik artua.

Merkurio ikusteko goizaldean edo illuntzean begiratu bear dautsagu, beti eguzkitik urrean dagolako ta ezin ikusi argi dagoanean. Orduetan egoten da isla-gaiñean.

Dana dago krater edo zuloz beterik. Illargiaren antzera. Lurraren erdia da neurriz.

Benus bere argitasunak salatzen dau, goizaldean naiz arratsaldean.

Merkurio ta Benus dira eguzki-inguruan barrurantz dagozen izarbel biak, lurretik eguzkira bitartean dago euren ibilbidea. Ostera Marte, Jupiter, Saturno, Urano, Neptuno eta Pluton lurra baiño kanporago dabiltz.

Merkurio ta Benus'ek bide laburragoa ta ariñagoa egiten dabe eguzki-inguruan.

Marte'ri izarbel gorria deritxo.

Jupiter da izarbel Nagusia eta bere azala argiago ikusten da, barruan mota gorri bat eta ekuador-inguruko zerrendak agirian dagoz.

Galileo'k aurkitu ebazan bere lau albo-izar edo sateliteak. Ganimedes, Io, Europa eta Kalisto Onein ibillerak arrigarriak dira.

1979n. urtean Voyager izar-ibiltariak Jupiter'en inguruan elestun bat ikusi eban.

Saturno argiz motelagoa da Benus eta Jupiter baiño. Argia beillegi-antzekoa da eta izarrak baiño dizdiz gitxia-gokoa: Errez aurkitzen da.

Onein elestunak errez ikusten dira, baiña euren sasoiari oztendu egiten dira: 1995, 1996, 2002, 2010.

Urano, Neptuno eta Pluton ikustea ez erreza. Urano begiz utsez ikusi lei, baiña doi-doi. Obeto betaurrekoak artu 1977n. urtean eleztunak daukazala uste izan zan eta 1986n. urtean baieztatu zan ori.

Neptuno ezin ikusi lei begi utsez, teleikuskin aundia bear da. Voyager II'ak eleztunak aurkitu eutsozan.

2006n. urteko dagonillaren 24n. egunean erabagi eben Laterri-Arteko Izardi-zaleen Alkartean Pluton ez dala izarbela edo planeta, urriñago izarbel aundiagoak aurkitu diralako. Baiña izar-zale asko ez datoz batera.

Illargia baiño askoz txikiagoa da eta berau ikusteko teleikuskin aundia bear da.

OLAZAR'tar Martin'ek

II FELIPE

Erlejiño-aldatzaille edo protestanteen aurka, bere aita-gandik ikasita, gogorren jokatu ebana II Felipe izan zan.

Errege oneri buruz eritxi ezbaridinak aurkitzen doguz. España'tarrak geienak santutzat dauke baiña bere arerioentzat “eguerdiko demoniñoa” da.

Ba-dakigu oso langillea zala, eta bere burubideetan sendoa. Gaiñera oso jakituna.

1527n. urtean jaio zan eta bere gurasoak Karlos I edo V ta Isabel Portugal'ekoa ziran. Bere denporan erregerik adoretuena ta indartsuena izan zan.

1543n. urtean asi zan errege-lanak egiten, baiña iñoz be ez zan izan bere aitaren erreinu guztietako errege, aitik inperioa Fernando, Felipe'ren anaiari emon eutsolako, baiña bere menpean eukazan España, Rosellon, Franco Condado, Paisas Bajos, Sizilia, Zerdeña, Milan, Napoles, Oran, Tunez, Portugal eta onen lurraldeak Afrika'n, Egoamerika españatarra ta Filipinas.

Arazo bi eukazan aurrean errege izaten asi zanean: Frantze'gazko guda eta islandarren semaia. Frantze'gaz Aita Santua egoan, baiña gure errege katolikuak guda egin eutson eta San Quintin eta Gravelinak irabazi eba-

zan. Islan'en aurka guda gogorra egin eban piratak eta turkoak euren lagun zirala. Islandarrak gogor jokatu eben Alpujarras'en baiña Austria'ko Juan, Felipe'ren anai-ordeak menperatu ebazan. Beronek azpiratu ebazan Lepanto'n be.

Zori txar aundiak eta asko izan ebazan etxean, baiña berak ez eban gogoia galdu.

Protestanteak ez eban izan ain zori ona: 1[588n. urtean bialdu eban Englandia'ra “Armanda invencille” baiña ekaitzak zapuztu eben. Barriro be joan zan, birritan, Englandia'ren aurka, baiña beti galdu eban.

Beterri edo Paisas Bajos'en be protestanteen aurka jarri zan, aitaren aolkua alboratuta. Diru asko galdu eban eta guda bera be bai.

1598n. urtean makal ikusten eban bere burua eta bere gorputza usteltzen asi jakon, agoni luze bat jazateko. Eroapen aundia eta otoitz-zaletasuna agertu ebazan bere eroitz-orduan eta santu lez agertzeko lez agertu zan. Bere izan zan protestanteai emon jaken erantzunik gogorrena, eta ortik etorri zan España'ren beera-bidea.

OLAZAR'tar Martin'ek